

ACC. N:R. M. 8765: 1-49.

Landskap: Småland Upptecknat av: A. B. Waldemarson

Härad: Adress: Lund

Socken: Eksjö Berättat av: Fröken Magnhild Brandtberg

Uppteckningsår: 1942 Född år 1862 i Eksjö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Knallar, oljetrycksförsäljare	64-65
Knäckkokning	35
Konfirmationen	30-31
Konstglas blåsare	8
Konstnärer	14
Kvarter, skolkvarter	153-156
Kyrkan, kyrkogård, kyrkogång	24-29
Kyrkklädsel, kyrkkrydda	92-93
Lantgårdar och staden	124
Lekar	9-13, 18
Läkarevården	155-156
Lövsal	106
Marknader	56a-b, 70-78
Mjölkhämtning	111
Musiksällskap o. musikanter	4-6
Mårten	23
Möbeltillverkning	101
Möblering och inredning	126-131

ACC. N:R. M. 8765: 1-49.

Landskap: Småland Upptecknat av: A.B. Waldemarson
 Härad: Adress: Lund
 Socken: Eksjö Berättat av: Fröken Maghild Ernådtberg
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1864 i Eksjö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nattväktare, eldsvåda	42, 140
Näcken, binda	47
Oppsittarekvällar	17
Parker, gatubelysning	46-47
"Potatis, kasta"	133-134
Promenader, sport	3-4
Prosten Stark	54
Renhållning i hemmen	137-138
Renhållning av gator o. vägar	43-44
Samhällsgrupper, bjudningar	141-144
Skolgång, guvernant, gymnasistbaler o.s.v.	18-22, 145-152
Skvellerspeglar, förste telefonen	33
Slakt m.m.	112
Slita spö, sitta i stocken	59
Slåttergille	115-116
Smörbonde	69-70
Socialismens begynnelse, "Madam"	61, 102

ACC. N:R. M. 8765:1-49.

Landskap: Småland ..... Upptecknat av: A.B. Waldemarson .....
 Härad: ..... Adress: Lund .....
 Socken: Eksjö ..... Berättat av: Fröken Maghild Brandtberg .....
 Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1862 i Eksjö .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sport och promenader	3-4
Spå och leka	2
Stark prost	54
Sundhetspolis	50
Superi, "Tummamärket"	32
Telefonen, första	33
Tidning, "Vad nytt"	34
Titlar, fru och fröken, mamsell, jungfru	61-63
Tullar	56
"Tummamärket"	32
Tjänare, löner o.d.	121-123
Trädgårdsmästare	120
"Vad nytt", tidning	34
Varutransport	56b-58
Vikter och mått	94-98
Visor, deklamering	59-60
Välgörenhetstillställning	74
Öknamn	53

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 8765: 50-101 (uppt. här 155 s.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland

Upptecknat av: N. B. Waldemarson

Härad:

Adress: Lund

Socken: Eksjö

Berättat av: Friken Margnild Brandtberg

Uppteckningsår: 1942.

Född år 1862 i Eksjö

Stads traditioner från Eksjö.

se register i uppteckningens första del!

ACC. NR M8765:50.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På de sista trettio åren har det funnits någon sorts sundhetspolis
de skulle se till att gödselkistorna voro tömda och om det var
spolat på gårdarna där det fanns charkuteriaaffärer.

Över sundhetspolisen fanns en sundhetsnämnd. Ordföranden i
sundhetsnämnden kunde ibland gå en rond med de andra och med
s.-polisen Sundhetspolisen fick säga till husägaren att göra det och
det inom en viss tid annars blev han börfälld.

Folk tyckte ej om sundhetspolisen. Den fanns väl för en
30-35 år sedan.

I min barndom fanns det endast en polis här och sedan var
de två. Och på min tid har det varit en stadsfiskal men in-
nan dess hade man något som kallades för stadstjänare som
utgjorde ordningsmakten.

Då vet jag inte om de skulle gå några pass på natten som de
skall nu.

ACC. N:R M. 8765 51.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

51.

Finkan fanns i källarvåningen under hotellet. Där var polisvaktkontoret och de skulle först gå igenom kontoret för att komma ned i finkan.

De som skulle inför dommare satt i en särskild arrestlokal under tingshuset.

Om man fick se någon full ligga i diket så bara såg de efter om han var sjuk annars fick han bara ligga.

Polisen fick gå fram och tillbaka gata upp och gata ned och se att det ej blev några folksamlingar eller och hindra slagsmål genom att tillkalla en kamrat.

En kuffare som ej kunde få något härbärge och som ej kunde få ligga på något vindskontor var poliserna skyldiga att låta ligga i ~~finkan~~ finkan.

Tiggarna voro mest kvinnor som kom med hela barnskaran för att visa sin fattigdom.

Luffarna voro mest misslyckade existenser och alltid fulla.

ACC. N:R M. 8765:52.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

52

Min mor har talat om att man under hennes barndom fått slip
ta spö. Området var avstängt - jag tror det var ungefär där
brandstationen är - men han skrek så det hördes över hela stan.

Att sitta i stocken var ett kyrkstraff för att inför mängden
visa att denne begått något straffbart brott som satt där.

Stocken bestod av två urholkade stockar. Den straffade fick
sitta på en stol och så lades benen i den ena stocken och så la-
des den andra stocken över. De fick sitta där för mindre förse-
elser det var bara för att skämmas.

(I Jönköping fingo de stryk i Rådstugan och de brukade där-
för säga där:" Passa dig så du inte får stryk i Rådstuvufarstun."
Där var det inte så vanligt med öknamn som här Det var mest gan-
la fruntimmer.)

ACC. N:R M. 8765:53.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Öknamn.

Eksjö var särskilt känt för sina öknamn.

Här fanns en lång käring som kallades för Tilda Junkapytt.
En syster eller dotter till henne kallades Elisabet Junkapytt.

Biffen, Snitan var öknamn på två lärare.

Det fanns två som kallades för C-Calleh och K-Kallén eftersom
de stavade namnet olika.

Knalla Karin i Eksjö spådde folk i kort och kaffesump det var
väl på 80-talet. Det var en familj Knall - de kokade karameller
och hade stånd på torget.

(~~Prinsa~~ Prinsa Stava kallades så för att hon höll sig till
en som hette Prinzsköld.)

*Prinsa ej anskrivna
för Eksjö stads-
musei*

ACC. N:R M. 8765:54.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

54

Prosten Stark i Eksjö var en tyst och allvarlig, stillsam man och prostinnan var glad och livlig och de hade ett mycket gästfritt hem. Hans son skrev ett litet kåseri om det gamla Eksjö eller från sitt föräldrahem. Där brukade alltid ungdommar samlas och de hade sällskapsspektakler och annat roligt.

ACC. N:R M. 8765:55

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

55

en
Här i Eksjö gick väg till Stockholm-jönköping och Oskarshamn-
Vimmerby -4 infartsvägar således.

Järnvägen byggdes och invigdes 1874 av ett engelskt bolag.
engelska
Många av de unga ingenjörerna voro med på sällskapsspektakler
men de hade svårt att lära sig.

Det var många i Eksjö som ej ens ville ha järnväg och många
ville inte ha industrier för de resonerade som så:" Vi får en så
dyrbar fattigvård om vi skall ha industrier här."

De färdades med skjuts. Fick beställa gästgivareskjuts om
man skulle långt bort. Somliga hade ju droskor själva.

Provryttarna fingo ta gästgivareskjuts. Skjutsarna fingo
gå vissa håll. De fick beställa skjuts på hållstugan där det
alltid var någon som tog emot beställningar och de fick beställa om
det skulle vara en eller två hästar. Det var taxa på vad de fick
ta. Hållkarlen skötte hållstugan. (Kassamannen hade skjutsåkeri.)

ACC. NR M. 8765:56a

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

56a.

När gästgivareskjutsen upphörde blev det enskilda åkerier.

Tullen.

Här fanns tre tullar. Norr och Söder tull. Där låg tullstugor där tullvakten satt och tog emot avgift. Här var en tullbom som mamma har talat om.

Den kringliggande landsorten "for till stan" på tofsg dagar för att göra affärer.

På marknaderna i bygden häromkring reste våra handlande dit. Det var järnhandlare med liar och verktyg. Och knallar reste dit.

Den som hade Västgötaboden kallades för Knallen eller Västgöten Han började så smått och blev en stor affärsman. "Det är inte gott att vara handlande och Guds barn på samma gång" sa han till mamma en gång när hon tyckte en sak var för dyr.

Handlandena skulle ha en stor fin matsäck med sig när de foro på marknader för de skulle bjuda bönderna på mat och sprit.

ACC. N:R M. 8765:56 b.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ja se där får vi en sån matsäck så dit går vi" resonerade bönder-
na.

Köpskålen dracks vid större affärer -t.ex. häst^{köp}skålen.
Det var väl säljaren som bjöd.De avslöto ofta köpen med ett
handslag. "Är vi överens om det då ?" kunde de säga innan köpet
var slut.

Den som bröt det blev ej ansedd. "Så och så gjorde han och
vi hade ändå gjort handslag på det. "

En järnhandlande här i Eksjö och hans söner reste ända till
Oscarshamn för att hämta sina varor. När sedan stambanan kom
till Nässjö fick de en speditör i Nässjö som de fingo hämta
varorna hos.när varorna kom med järnvägen.

Bönderna hade sina givna affärer i staden och där hade de sitt
kvarter och där fingo de lämna in sina varor och där köpte de
kaffe spik fotogen och d. Den bonde som handlade i en affär
hade vanligen smör med sig dit och potatis och han kunde även
ha en särskild present med som t.ex. råmjölk

56. b.

ACC. N:R

M.8765:57.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

57.

Kredithandel var vanlig.

En fattig bonde drev sitt åkdon med oxar och det gick mycket långsamt.

Bönderna hade kvarter i stan som kallades bondkvarter de brukade gå på krogar när de voro i stan.

Hållgård - där fick bönderna^e också hålla

Handlanden Härnlund fick varor i Göteborg och de hämtades därifrån med skjutsar. (Det var litet handel med smuggelgods också då. Sådana varustransporter som ej voro tillåtna hördes alltid nattetid.) En sådan forä kunde bestå av 3-4 skjutsar. De hade matsäck med sig tar jag för givet när de reste från Eksjö.

Farbror Sundholm köpte färgstoffer i Norrköping från en grossist firma. En gång så köpte han med sig hem russin

ACC. N:R M8765:58.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

58

och sviskon och kanel som räckte för en hel mansålder för han visste ej hur mycket som gick åt. Han köpte ett skålpund saffran men när han fick höra hur mycket det gostade *sade* han: "Ja då får jag allt ta li det mindre."

ACC. N:R. M. 8765:59.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"På blomsterblädd kulle" gjöng
man ofta liksom denna.

59.

Jy har en liten bydda där
jy br, den bydden är dock icke
str, men fridlig är den dock där
inne och inget tycker där mitt
sinne.

Jy har en liten risba där, den
är mig mer än yngre här, den
har en så vackert lugga och
har så vackert, vackert sjunga.

Jy stöper hemme ut ibland
nppi mitte lilla blomsterland
hur mycket kommer hon tillbaka
oh, hade jy en tidan maha!"

Denna visan sjöngs mycket
liksom "På den svarta lampen

brinner:

Min mor och moster gick
nästan varje kväll när de
arbetade. De brukade sjunga
"Hjärtats saga". Jag hörde den
redan sjungas en gång av 4
gamla studenterna - som var över-
liggare. Det var så ljuvt att
se dem. "Var skygga var sin
källa, var äng sin blommas
varst hjärta, var sin saga från
långt förflutna dagar."

Pappas deklamerande mycket
gärna - v. se. Alouise den ljuvare
vi kallades han och hon Imogene
den sköna.

Nyblom reste omkring och de-
klamerade.

ACC. N:R. M. 8765 61.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

61.

Arbetsgruppen kallades ma-
dammen. Det var en herre på
en bjudning som sa till en hjälps-
fru som var där: "Nä, se här är
Madam N.N." och då svarade
hon: "Det dammar inte idag."

I själva bjudnings tiden mellan
"fru" och "Madam" började arbets-
gruppen lägga av och alskerna och
de som hatter i stället och då såg
de sig bortkomna ut.

Fröken var tillvald till ogif-
tiga förmåna dammen. En gång såg
min mamma till en liten flicka
bland mina kamrater: Och detta

är en liten fröken Heidemann!
och då svarade den lilla: "Ja och
en adelig fröken ändå!"

På flickpensionen var en
liten fröken Hjärupets som var-
kade litet bokkonstnär och hade
litet bondfasone. På flick-
pensionen trötade nämligen
flickorna skilja sig från de icke
adliga - de skulle vara en liten
blich för sig. Och den här lilla
skulle vara mest vilhet för det
de andra men då svarade hon:
"Jag är dubbeladel!"

Det var på slutet av 70-talet
och början av 80-talet som man
trötade använda fröken som
titel utöver i stället för maurell.

ACC. N:R. M. 8765:63.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

63.

För de äde de tjänsteflickorna.
Manusell var en benämning
på icke adliga unga flickor
men dess gränser hade man
benämningarna jungfru. De kunde
kalla om en och annan borgare-
dotter som jungfru N.N.

Arbetares dotter kallade
man ej manusell utan både
bara namnet eller "ho".

ACC. N:R. M. 8765:64.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

64.

Somliga gringo omkring och
sälde oljedryck i Orusmygd när
vi bodde där. Det var en tysk
som sålde. Kommer på tavlan som
gredelius. Och han: "Det är väl
alltid någon som är färgblind!"
Knallarna sålde härmålar
sax - de cologne flaskor, skumny-
pant, schalotten, halsdukar som
de hade i en påse. 1870-72 hade
de röda näsdukar med Oris-
märke och Mac Mahon tryckt
på näsduken och bärde som in-
delade den i små fört - ett för varje
"slag."

Vissa partier höll på tyska
och vissa på fransmånnen.

ACC. N:R. M. 8765:65.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

65-

De användes i blanda till
schalottor. ^{stora} Näsdukarna hade de
i granna färger.

Ylledukarna hade de till mind-
re eller större bord. Dubbarna var
dunna och sladdiga - röda med
svarta blomstermotiv.

Här fanns tre bry: Stora bryet,
Lilla bryet och Vattenbryet. Det
stora bryet var för bryhandelen.
Vattenbryet kom till senare. Det var
en stor öppen plats nere vid
ån och runtomkring låg de krus-
noll- och brukmakarsständer
där och bleckslagare. Där var en
kattlagarsmakare som sålde le-
gömmor för munkställen. På min-
sta var Vattenbryet lekplats för
barn. Brukmakaren hette Rosengröst
och kallades för Krukkelärsen och
hans svärson kallades Klacka-
killa och stället där de bodde Klacka-
bo. Det brann visst och han byggde
sig sedan ett nytt ställe i närheten

ACC. N.R. M. 8765:67.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

av skallsalten och det kallades för
göhabo.

Stunden med ler- och laggkål, blek-
kål och korvar hade sålts ut över
på Vattentorget.

På stora torget såldes matvaru-
saker. Där var bröskönd av te. En
handskumakare som hade öjysen
butik flyttade upp alla sina varor
på torget liksom modisten med
sina hattar. Till ^{den stora} marknaderna
kommo gumman med "störde-
hattar" som såldes för att skydda
sig mot solen. Annars var det en
veldig förfäring om landboflickor
gick med hatt.

Vad såldes på stora torget då.
liksom ägg, smör, vete, lin o. s. v.

67.

Sorgkandela brände bl. 4 för
morgnen. De kunde ha lyktan
med sig när de gick ut för
morgnen för att hinna före
uppköpare. Ty dessa kunde gå
ut en 4-dings väg och smita
långt borta och tjuga upp smör
och skinn o.s.v. och sedan leve-
resade dessa det till Skokädemna.

Här var en diäng som blev
uppköpare och gjorde sig stora
förtjänster och byggde ett stort
hus och när det byggdes halle-
des det för "Övervikten". Man kunde
nämligen namna om sig att
väga mycket snäll.

Uppköpare hade lyktan med

sig. Vår gamla fiskare kan berätta
gä upp så tidigt för att handla.

Så stod källarens uppsadade
på korg. Både i vagnen låg
en korg med abborrar eller
bår, eller en halv vete eller halv
o. s. v.

De flesta familjerna hade
en smörbåde som kom och
bereddde smör till sina olika
smörställen.

De smörbåde kunde lämna
smör till flera olika ställen.

Ofta hade bönderna med sig
till min mor en gårdsplock
eller råmjölk eller bår.

När de hade bår på korg

beskade jag gå dit och säga
och säga: "Jag är dottern Maust-
berg lilla flicka!" och så väg
jag och fick körtjän i fruktad
för pappa var ju så omtyckt bland
bördena.

Bördena beskade säga
om de beställningar på vad man
ville ha nästa gång de kom till
staden.

En gång var där en som kom
upp till oss och frågade: "Vill
herrskapet köpa en ost?" vi köpte
den och en stund efter kom polisen
och talade om att osterna var skulda!

Medelårens församling med
sina värn. Vid marknaderna
roste även fågarna och garvade dit

och bygg smott skinn till be-
redning eller tyg till färgning.

71.

Folket kom redan marknads-
afton och började redan då en
lidan affär. De fingo bråk be-
kanta före natten eller ock på
rum för resende.

Marknaden öppnades tidigt
på morgonen - affären öpp-
nades ju då redan klacken öppni-
morgonen.

I a ordningen varje minad
var till kreatursmarknad och
om.

Hästmarknad hade de också
(den lyktes på i tidningarna.) d. v. s.
vid de viktigare marknaderna

ACC. NR. M. 8765:79.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

72.

hade de bestämt sig en särskild
plats - på Öbacken - Det var
vid Hornskvadern.

Endast hantverkare såsom
skåpmanufaktur och lagtkäds-
tillverkare och en och annan
skelmakare med boyttän, räf-
or och klappstäm - givne till-
stigt kom in till marknaden.
na.

De kunde komma ända från
jönköping och Västlands men
knappast längre ifrån. V. se från
Örnshamn kunde köpa avla-
gare komma.

Polisen tog upp platskyr på
dörjan.

Det fanns fullt av gipsstatuer

ACC. NR. M. 8765:73.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

73.

Lyckans stjärnor, höggas, bollen
ballonger och på senare är
bollen med gummi tvärsen. Alla
de blev sedan förbjuda för de
kunde skada folk i ansiktet.

Ju fler popprekassetter
en fliche fäst dess bättre var det.
På de senare även ha de börjat
med smörgåsarvring på Råne
slät.

^{tjusigt} Låromat på äggformiga flaskor
sålles på torget. Det tillverkades
rikt på apoteken.

Det pentades jämt på varma.
I bondhögskolan kunde ju
bänderna också sälja och köpa
läst.

ACC. NR. M. 8765:74.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

74.

Stadsungdomarna voro bäst klädda än laubbarna.

Friveckstörday brukade de komma in till staden och då klädde de upps sig. De tog t. ex. ej bort prismärket på galoscherna.

Då var där karuseller, cirkus, Menageri, Skjutbanor, vackabiner, siteships, kraftmätning o. s. v.

(På en välgörenhetsställning var det så berömda vackabiner på Templaröden - en liten talian för den stora. Där visades Cleo, stämningsskådespelen (det var en av flicherna Cederborg) m. m. Kapten Byström hade köpt sig det. Han var uppsatt på klacka och låste nida upps.

svadrockarna som de gångs lör
och löjande röra på sig.)

Tidningsstämman i en out-
lyst affär och där visades allt
möjligt.

De flesta hade ju stora tält i
stadens ~~mitt~~ utkant på öppna
platser. Menageriet var på Stå-
holms tomte.

Om man ville träffa ungdom-
men skulle man gå till Nöjesfäl-
let.

"Vackra Rosen" var en positiv-
spelare som alla yngre klotade
pengar till.

Vittångare sjöar och silde röra.
Som bara språk vi efter dem
och liksom akrobaterna som gångs

finn den ene gården till den andra.
De voro bländade i ypperock och
svikars. Och så brände de ut en
liten matta för gårderna och tog
av sig rocken och gjorde sin upps-
visning.

Di var markusdeens rolige.
Man skulle alltid få en mark-
nadsgåva. Jy fick en gång en
stor gipsgjörman som man skulle
samla störingar på. De unga
männen köpte karameller, stora
pepparkakshjärtan, polkagrisar
och gavs till flickorna.

Vid markusdeas bevakade pro-
viren få hjälps dels från någon
fjärdingsman på landet och
dels någon person i staden

Någon gick bakt på Torget på
natten efter marknadsaftnen
från ^{de kyrkorna} alla kyrkorna ha sina varor upp
packade.

Hölden och Hagsmål var van-
liga då.

Älta är för fichtj-uvar. Stod
det på uppsatta skyltar.

Efter marknaden togs ständer
 bort. De tillhörde nämligen sta-
den som fick ordna med både
upprättandet och borttagande
samt sopandet av Torget.

Stadens affärsmän sålde även
i andra städer men det var mest
till marknaderna i de större kyrk-
socknarna som de fr. De fr med
objekten.

ACC. N:R. M. 8765:78.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

78.

På muskadeus levdade alla
ungdomarna in på e. m. - somliga
gingo bara för att de ville
dagumil.

Auktioner hölls först på framsidan och sedan på baksidan av stora hotellet. Men också hölls de i hemmen. Men det blev ju så mycket omuts in de dag - men vi hade de ju regnshygd för sakerna.

Sedan fick de hållas i Ridhuset under tak av oss.

Man är det auktionshuset i folkskolas gamla gymnastikhus. Det var ett vackert folkskolehus. Många kom dit bara för att höra på och hade stickstrumpor med sig. De bra auktionist var den som kunde brygga med lustiga saker - någon som hade en

god talgäva. Enklare folk ut-
söchte sig ibland ganska öfver-
tygt men då skrattade publiken
eftersom det litet skivvika saker
De kunde visst anstånd med
betalningen v. s. 3 minuter men
nu skall de betala kontant eller
lämna borgen.

Då annonserades det om nytt böd
för den och den auktionen upptogs
då och den datum av den och den
auktionsförvärdaren.

På landet voro auktionerna mycket
roligare. Folk som städjade sig för
löfte på att få vissa auktionsdelar
lediga för en som förveckla / och
för vissa marknader men det
hög ej upp i städjan.

På Storgatan låg affären ungefär
i väst ännu på hus - ännu var
det bara bordslägenheter.

Stämmlunds spekerihandel, Borgs
manufakturhandel där det sålde
siden - den enda här i staden som
sålde siden. Kallades också för
Sidenhandlaren Borg. Detti garn-
handel vid stora torget som också
var laupaffär som senare slutade
upp men garnaffären var mycket
stor.

Affären hade g. skylt förstå utom
vanliga små förtecken och i förtecknet
hängde en lampra och på en snöre
hängde böhmiska pärlor på en tråd -
de hängde buntade och användes

tille pärlbroderier på hornhyllor
o. s. v. Det var skyddsningen i Petris
affär.

Små runda pärlor i glasflaskor
fanns också som köptes ^{efter} vikt
härifrån.

Sedan överlämnades den affären
till det första biträdet.

Sedan hade Västgöten Johans-
son en manufakturaffär.

Red på järnaffären fanns det
klyrens, Högbergs och på senare
tid Ekborns.

Spiceriaffären hade porcelin
och bosättningsartiklar. de
kallades för kryddboden.

Man hade sin gamla handlare
tänkt vid kryddboden beträffa.

När man lämnat in sin försäkring på allt vad som behövs till julen fick man en påse med kakor mandel, russin och fikor lämpad efter familjens storlek. Det var ett gammalt bruk.

Skickades tjänsteflickan ut handla i affären fick hon alltid något "på köpet" - en kvål eller parfymflaska el. dyl.

Det gick man och köpte kringlor brukade man få en på köpet. Om för var man alltid mycket angelägen att få gå och handla. Efter fick man litet pudersocker i en strut eller en lakritsoring.

Vidningspapper användes till

skuden och omslagspapper. Sedan
började de få gråpapper. Det var
omslagspappret som de fått
från de stora firmorna och
därav gjordes skuden. Våra ledig
skud för marknadens gjorde
bokhållarna skuden. Bokhållarna
hållandes och för bokhållarna:

"Är det är ju bara en bokhållare"
sidana utlyck kunde man få
håna. Sedan överflyttas bevisning
mera på dem som stälte affären
m.

Bokhållaren gjorde litet mera
publik. arbeten t. se. rullade vill-
kurser, stog upp sin egen fat m. m.
I skuden kunde bokhållarna få
hjälpa bokhållaren om det behövdes.

Lantboarnes hade bara kvarten
hos greccer affären - de fingo
gratis rätta sina hästar i vagnen
på de affärsgården där de var kom-
mer. Men det fanns aldrig hos
manufakturhandlarnas.

affären låg bara ut med
Storgatan. Där fanns en liten
affär som ägdes av gubben Ojörn.

Det var ett stort rum som var
ordelat på mitten med affären i
sin halva.

Per och Håruud, var mycket
stora affärer.

Ofta hade bokhållaren (biträdet)
och även bokdärigen mat och hus-
rum i familjen. Bokhållaren

ACC. N.R. M. 8765:86.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

86.

gick ligga på soffan i kontoret
och boddiangen gick väl ligga
i diängskammaren för det fanns
väl en sänka i något utskott.

Här fanns en kopparslagare
Shelander som ej hade öfver
vård men folk gick och köpte dit
och handlade.

Bjergare och garvare hade gods-
bot en öppen butik i sin gård-
och där lämnade folk in det
som skulle pressas, färgas eller
vadmalsberedas - v. se. kostym.
Ej till män skulle klämmas
ihop redan det var blott men
så väl beredd vällman såg ut
som ett fint kläde. De enkla.

re borgarna och landbefolk-
ningen hade alltid vid sina
städer och hemman hade ju
alltid hemvävt tyg till sina
klämnigar.

Men de förnämligare herrarne
som skulle representera köpte ju
i manufakturaffärer.

Herrarna hade sommarsko-
stymor av hemvävt ^{tomulls-}tyg blått-
vitt raudigt eller svart och vitt.

Nederdelstäckor - voro av riktigt
fint tyg som var mycket dyrt och
 därfn skavades linnes med ett
hemvävt grovt tyg av vitt linne.

Blagarnssäckar (på landet så de
"sark.") Det var tjäna som använ-
de tiderna. De voro värda av blåvassa
och det var ju som så rinvärn på kyr-
gan.

Uppr blåvassa gjordes också lakar
som användes till att täcka över
sängkläder med. Sängkläder voro
tecken på förmögenhet. Sådana lakar
syddes om poppas sängkläder under
svensken.

Vid störden fästades blagarnslakar
i häckarna för att ej sädeskorven
skulle falla på marken när störden
hördes in. Då det ej fanns fjädrar
i vagnen och korven föll av om
störden var hård mogan. Sedan lossades

ACC. NR. M. 8765: 89.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

labruen och hornen skakades
nr.

89.

Att som syntes av blädrens skulle
vara mycket fint men i ee fodret
i bläddrens kunde vara av mycket
rubbelt och gult lög för det syntes ju
inte.

En handskmakare tillverkade
skinn och hans döttnar sydde hand-
skar. Av överblivna bitar flätades
jordsmärter och bands om med
en tofs och fästes på ett klämskaff
med tjälva handtaget omlindat
med skinn. Dess jiska var blod-
lekrake för barn.

Var fanns även bollar s.k. "moss-
bollar". Det var 4-6 kilar av skinn
som syddes ihop till en runddel och
den fylldes med torr moss. Då det
blev små runda bollar.

Handskmakaren hade ingen skyst
utan hade endast ett vanligt "hala-
frösta" och i det stora för hans-
lagda jiska och på ett snöre

ACC. N.R. M. 8765:91.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

91.

hängde ut par handskar och
ett par mossblasker.

De köpte, beredde och färgade
skinn och sydde upp dem.

Ett par gamla mansskor tog
hem ett dusin handskar från
olika firmor och förvarade dem
i byrålådan. De hade några par
av varje nummer. Först fanns det
en knäppshandska och senare blev
det 2 knäppshandskor och det var mycket
förmånligt. Handskorna var ej alltid
av så bra kvalitet - ibland ^{var de} så dåligt
färgade att skinnen smet ifrån sig.

Det var ytterst litet skyldning
för. Det var nog först vid 1900-
års början som de började skylda
litet mer och det är väl bara de sista
30 åren som affärernas verkliga
ha haft riktigt stora skyldigheter.

Disk i kryddboden var i bästa for-
men. Det stod aldrig på vad läda-
ns innehåll men biträdens vis-
ste tvivel vad var läda innehåll.

Det fanns en sorts bitsocker som var
preparat i stora kakor och det använde
gammorna till kyrkskydda tillsam-
mans med kryddnejlikor och inge-
fära som de tog på.

ACC. N:R. M. 8765:93.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

93.

Näsduken var fint ihopviket
med en 2-3 laren delkvistat in-
stickna och karlarn hade några
i kruspösklet. På senare tid bar
de också en pin i näsduken ut-
de skulle lita hyphen. De var de
riktigt hykklädda.

Pronen var riktigt midtorn-
marsblomman.

ACC. N.R. M. 8765:94.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

911.

Jag har inte minnas att vi
vinsförväjning fanns i min bar-
dom.

I så rum utaufrä butiken i
packboden hade de Tunnorna
med sig och sigas Tunnan låg
på en ställning. Fotogen Tunnan
var fördd med en kran.

I disken fanns en låda för
pengarna. Den var inredd i olika
fack för silver och koppar. Hade
kunden jämna pengar stoppades
de ned i en liten springa i
disken så de föll ned i rätt fack.
Annars fingr de draga ut lådan
och väla mynten.

I affären fanns en vägskäl avsedd
att hålla i handen. För kryddan fanns
det mindre skålar.

Viktens förvarades i en lång skå-
lans med runda bål för viktens.
Skål punds viktens var av järn och
boden av mässing. Vägskäl vägen häng-
des upp när den ej användes. Den
ens skålen var oval och där för lätt
att hålla ut.

En större vagn såsom mjölsäckar
hade man en stävög. Den brukade
stå i rummet där lunnorna stod.

I den användes stora pund-
vikter av järn.

Konster- och halvtjygmått var
av mässing och användes för att mät

vagn nr 9. ee.

Det fanns ej eldstad i affären
så bokhållningen var ofta alldeles
blåfärgad och händerna.

Utåt i salen hängde en fotograf-
lampan.

Fönstret fanns i allmänhet i affären.
De kunde 9. ee. sätta en socker-
dopp i var ruta till skyltning.

Det fanns olika stora socker-
dopp på ett eller flera skåp.

Man hade i allmänhet i hemmen
stora sockerkrinor. Där gick en järn-
skens genom skrinets och över den
en järnkruva med handtag. Vattnet
i skrinet var fullt av stora bitar och
när man delade ~~ut~~ socker doppen
med järnkruvan föll de stora bi-

Samma med men smulorna föll
genom hålen i bottnen ned i en
liten låda. Smulsockret togs där
efter och siktades.

Allting såldes i lön vikt och
vägdes upp i strubar. Köpte jag
något måste jag själv ha en burk
med. Det prutades på allting. Och
kunnade kunde t. ex. säga: "Ja, se
det ger jag inte mer för!" Ibland
hade den man jag prutade.

Det gavs alltid för kredit. "Jag
har inga pengar med mig så
det får handlingsman vara snäll
och skiva upp."

Eller de vägde vi kunde de ge nå-
gon en liten knuff under och vi
vägde de efter det.

ACC. N.R. M. 8765:98.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

98.

Man måste njota vara hem
sin var.

Vi två den tillvaldes bokhållare.

"Boknodd" var bara ett ökenrum.

Och man inte ville vara hem
varus njota vi brukade det
alltid på gamla gubbar i affären
och hänga vid disken och vi
kunde en gubbe hjälpa frun
att vara hem varus och vi
fick han några lite slant för
det. Det var hans lilla affär!

Här i stan förekom aldrig affären
på kyrkbacken.

Somliga handverkare voro litet
förmee än de andra så t. ex. Sadel-
makare Lindblad, Kopparslagare
Svensson och plåtslagare Winberg.
Guldsmeden var ju också för-
mer än de andra handverkarna

Skreddare och Skomakare voro
ej så ansedda.

"Skreddare bock, bock, bock!"

"Laga min rock, rock, rock!"

Arbete skolpojkarna dricka efter
Skreddaren.

Gavarna ansågos också för för-
nämligare handverkare.

Både Aschanus och Sundgrens
vor gamla fina borgare.

Skomakare Hartman ansågos

för en fin och främmande borgare
men hans make hade Helberg - det
var ingenting. Han var fattig
och aldrig med uti och hade
ett enkelt hem.

Borgarna som var litet främmande
hade vackra hem och giva sina
barn uppfostran. Vidans borgare
kommo också med i stadens
ämnbeten - de invaldes i stads-
fullmäktige och olika föreningar.
Men sådana hade också kom-
mit ej med. För var det mest
framstående männen kom be-
trädde vidans präster men nu
är det bara socialister.

Sammankommanden inom högskolan
är ej så stora - de byr sig inte om att

gå och rösta.

Stötd till verkningen har här
därnäst upp till industri.

Vändstols fabriken fanns ju
då också. Klisteringen av ständ-
stolsstolen gjordes för hand.

Man och gamla gingo till
fabriken och fingo tillskurna
stribor och etiketter och klister-
de ihop och satte på dem. Men
som ville kunde göra detta arbete
- inte bara de fattigaste utan men
som ville tjäna litet extra. De
fingo betalt något visst för dus-
sinet.